

Avsändare:

Naturskyddsföreningen i Skåne
bengt.jurs@naturskyddsforeningen.se

Mottagare:

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Naturskyddsföreningen i Skånes yttrande gällande promemorian Att åter möjliggöra utvinning av uran (Ds KN2024/02540).

Vi på Naturskyddsföreningen i Skåne motsätter oss samtliga förslag om lagändringar i Miljöbalken (1998:808), Minerallagen (1991:45) samt Mineralförordningen (1992:825) som framgår av promemorian.

Sammanfattning:

Anledningen till vår motsättning bygger på flera huvudargument:

- 1) Uranbrytning i Sverige skulle ha stora negativa konsekvenser för biologisk mångfald, jordbruksmark och hydrologin, framför allt i Skåne där alunskiffern är belägen under högklassig jordbruksmark, känslig natur och i områden där det finns varg.
- 2) Urananvändning för kärnkraft i Sverige bör upphöra då det är dyrt, riskfyllt, icke-förnybart, det tar lång tid att bygga kraftverken och således inte löser energikrisen på kort tid. Det är dessutom en energikälla som idag är känsligt för klimatförändringar, inte är reglerbart och skapar sårbara punkter i infrastrukturen i fall av krig/invasion, som observerats i Ukraina.
3. Naturskyddsföreningen i Skåne vill se en omställning till 100% förnybar elproduktion som inte kräver ett extra steg av markexploatering och brytande av råmaterial för bränsle och som inte producerar radioaktivt avfall som är farligt i över hundra tusen år framöver. Vi anser därför att alla åtgärder som åter möjliggör uranbrytning i Sverige är att möjliggöra ett första steg i fel riktning.

Specifika åsikter:

1. Uranfyndigheter i Skåne.

Alunskiffer i Skånes berggrund sträcker sig i ett brett stråk från Simrishamn till Kullaberg, från Malmö till Trelleborg, samt en hög nivå av gammastrålning finns även över en större yta på Österlen (se Bilaga 1 - Figur 1 och 2). Ovanpå dessa fyndigheter finns ett rikt natur- och kulturlandskap med känslig, skyddsvärd och skyddad natur med höga naturvärden som inte får exploateras eller påverkas. Ovanpå alunskiffern hittar vi även matjord med den högsta klassningen i Sverige (se Bilaga 1 - Figur 3). Ur ett beredskapsperspektiv där man ställer energiproduktion mot livsmedelsproduktion bör det därför vara uteslutet att exploatera marken, vilket även

stärks av Svenska kraftnät som skriver att nettoöverskottet av elproduktion har ökat, samtidigt som Jordbruksverket skriver att livsmedelsproduktionen och självförsörjningen av livsmedel har minskat. Med anledning av detta anser vi att jordbruksmarken ska prioriteras och skyddas.

2. Påverkan från uranbrytning

Skånes marker utgörs av några av nordens äldsta våtmarker som bildades efter inlandsisens tillbakagång för ca 14000 år sedan. Idag är 60-70% av våtmarkerna förstörda eller påverkade, vilket har haft stor negativ påverkan på biologisk mångfald, hydrologi och grundvattnet (förekomst och kvalitet). Uranbrytning i dessa områden medför risker för ytterligare negativ påverkan på hydrologin och miljön (förutom förstöring av terrestra ekosystem) i form av föroreningar av tungmetaller (As, Bp, Hg, Cd), radioaktiva isotoper (U, Rd, Pu) och andra toxiska ämnen samt sänkta grundvattennivåer som ofta kommer av gruvetablering. Dessa föroreningar utgör även en risk för skada på människors hälsa via dricksvattnet.

Sedan 2021 har Skåne även flera nyetablerade vargrevir som skulle påverkas negativt av eventuella gruvor på Österlen.

Tekniken för att bryta uran i Sverige är obeprövad förutom i mindre skala på 60-talet. Det kan innebära att utvecklingen av moderna tekniker som är anpassade efter svenska förutsättningar kan bli dyra, ta lång tid, kräva testbrytning och exploatering av ytterligare mark och medföra andra risker som spridning av radioaktiva isotoper. Dessutom är koncentrationen av uran i Alunskiffern låg, 0.05-0.4 promille vilket dels innebär att uranbrytningen blir ekonomiskt oförsvarbar men även att det skapar stora förorenade avfallsmassor som kommer behöva hanteras.

3. Användning av Uran i Sverige

Naturskyddsföreningen i Skåne anser vidare att kärnkraft inte har en plats i Sveriges framtida elproduktion eftersom den typ av kärnkraftverker som idag finns i kommersiell drift är känsliga för klimatförändringar (tillgången till kallt ytvatten, vilket tidigare har lett till stopp i produktionen), dyra att bygga, driva, underhålla och nedmontera, inte är reglerbar, det sker kontinuerligt oplanerade driftstopp vid reaktorerna, samt att det radioaktiva kärnavfallet kräver isolerad slutförvaring oåtkomligt för natur och människor i hundra tusen år, vilket aldrig kan garanteras. Ur ett beredskapsperspektiv så skapar även kärnkraftverk sårbara punkter i infrastrukturen vid fall av invasion eller krig där konsekvenserna för ett anfall eller skada mot kärnkraftverket (utöver förlusten av elproduktion) är större och mer förödande än för någon annan typ av produktionsanläggning.

Använt kärnbränsle måste förvaras i isolerat slutförvar i över hundra tusen år, men den godkända tekniken har mött mycket kritik från miljöorganisationer (via MKG), Kärnavfallsrådet och flera forskare då korrosion på kapslarna har uppkommit trots

syrefri miljö, efter knappt 20 år. Det går därför inte att garantera att kopparkapslarna ska hålla i hundra tusen år.

4. Förnybar, inte endast fossilfri el

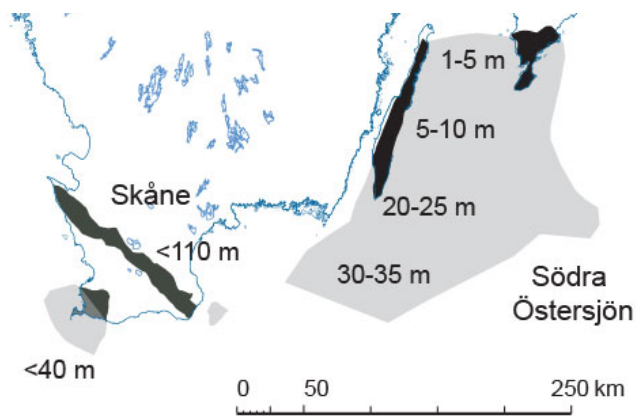
Vi anser att principen om hållbar elförsörjning handlar dels om att inte kräva och betala för råmaterial som bränsle, ur både ett ekologiskt och ekonomiskt perspektiv, vilket gör förnybara energikällor till det enda hållbara alternativet. I propositionen från 2018 om att förbjuda uranbrytning i Sverige så ansåg även den dåvarande regeringen att uranutvinning från Alunskiffer inte är ekonomiskt lönsamt. Uran är en ändlig resurs som kräver brytning, utvinning, rening, berikning, omvandling till bränslets användbara form, nedkylning och lagring i slutförvar. Livscykeln för kärnbränsle är lång, kräver många tekniskt komplicerade steg och transporter som i sin tur kräver mycket energi och sammantaget genererar stora mängder utsläpp av olika växthusgaser, tungmetaller, radioaktiva isotoper av uran, radon och plutonium samt fina partiklar. På grund av att dessa steg utförs på olika platser så kan man inte ens garantera att elen från kärnkraftverk är fossilfri.

Förnybara energikällor vars bränsle är gratis så som vatten, sol och vind kostar mindre att bygga, driva, underhålla och nedmontera, vilket ses tydligt i elpriserna för olika energislag, samt medför inga eller färre risker för negativ påverkan på nuvarande och framtida generationer och naturmiljöer. Vi anser därför att lagändringen till att åter möjliggöra uranbrytning i Sverige är att möjliggöra ett första steg i fel riktning.

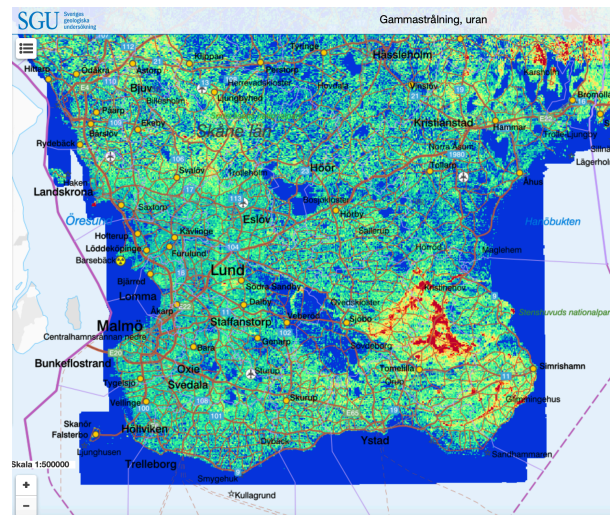
Undertecknat Naturskyddsföreningen i Skåne
Ordförande Bengt Jürs

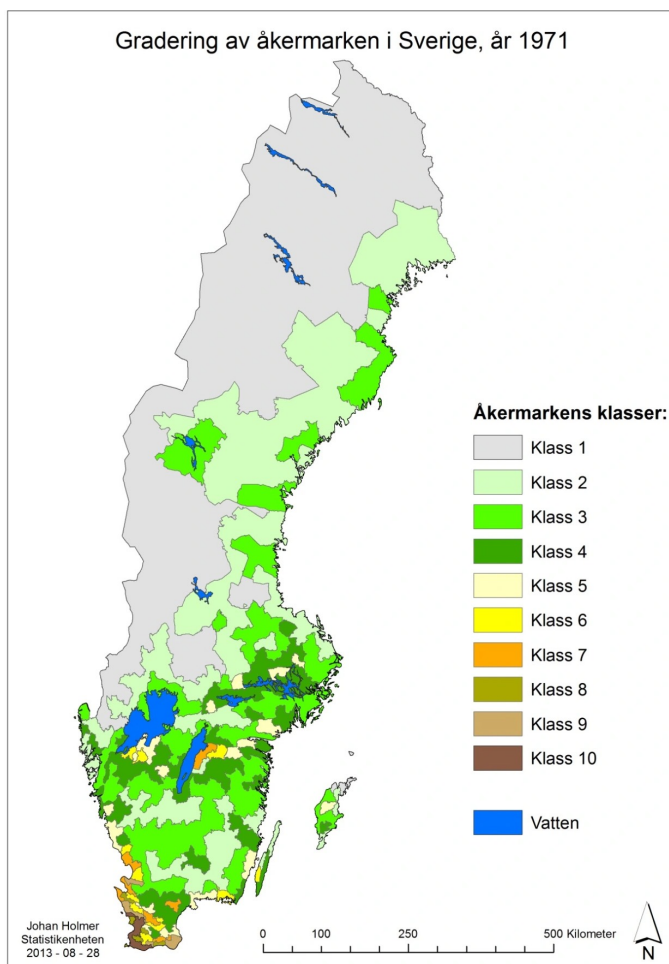
Bilaga 1 - figurer.

Figur 1. Alunskiffer i Skåne. SGU, 2020.

Figur 2. Gammastrålning, Uran. SGU, 2023.

Figur 3. Gradering av åkermark. Jordbruksverket, 2013.